

ŞÜKÜR

<https://www.youtube.com/watch?v=fT4BxIZM7nw>
<https://www.youtube.com/watch?v=NOVGOGzcnPw>

Sorular:

- 1- Şükür özelliğinin zıt anlamlısı nedir?
- 2- Küfür niçin en istenmeyen bir sıfattır?
- 3- Şükür kaç çeşittir, hangisi daha üstündür?
- 4- En önemli şükür nedir?

ŞÜKÜR

***Öyle ise siz beni (ibadetle) anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin; sakın bana nankörlük etmeyin! Bakara-152.**

***"Hatırlayın ki Rabbiniz size: Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) artıracam ve eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir! diye bildirmişti." İbrahim-7.**

***Biz şükredenleri mükâfatlandıracağız. Al-i imran-145.**

***Hz. Hasan (r.a.) rivayet ettiğine göre peygamber efendimiz (s.a.s.) buyuruyor ki, "Allah kuluna, küçük veya büyük bir nimet verirse, kul bu nimete karşılık Elhamdulillah derse kendisine elde ettiğinden daha iyisi verilir."**

*** Enes bin Malik (r.a.) rivayet ettiğine göre peygamber Efendimiz şöyle buyurur: "Allah, yemeğini yedikten ve içeceğini içtikten sonra bu nimetlere karşılık şükreden kulundan kesinlikle razı olur."**

* Bir gün Hz. Aişe (r.a.) validemize "ey Aişe! Resulullah'ın (s.a.s.) can çekici hallerinden gördüğünü bize haber verir misin diye sorulduğunda; Hz. Aişe hüngür hüngür ağladı ve şöyle devam etti: "O'nun hangi durumu can çekici değildi ki? O bir gece bana geldi. Beraberimde yatağıma girdi. Bedenime dokunacak şekilde bana yaklaştı. Sonra:

"Ey Ebu Bekir'in kızı! Rabbime ibadet etmem için bana izin verir misin?" dedi. Ben de:

"Ey Allah'ın Resülü! Ben sana yakın olmayı isterim. Fakat izin verdim" dedim.

Kalktı; su kovasına varıp abdest aldı. Bolca su kullandıktan sonra namaza durdu. Göğsünü ıslatacak kadar ağladıktan sonra rüku'ya varıp ağladı. Ve Bilal gelip sabah namazını haber verinceye kadar bu durumu devam etti. Kendisine:

"Ey Allah'ın Resülü! Senin gelmiş ve gelecek bütün günahlarının hepsini Allah bağışlamıştır. O halde neden ağlıyorsunuz?" dediğim zaman:

"Allah'a çok şükreden bir kul olmayayım mı?"

Evet namaz en önemli şükürdür.

Şükür

Şükür, bir müminin en önemli vasıflarından birisidir. Şükür, nimet verene teşekkür etmek, yani ona karşı minnettarlık hisleri içinde olmaktır. Minnet hissini sözle yeri geldiğinde de davranışıyla ifade etmektir.

Şükür ün kelime manası meydana çıkarmak, açığa vurmak demektir. Bu anlamda, küfür (örtmek) kelimesinin zıddıdır. İnsani özellik olarak da şükreden kimse, kafir olmayan demek olur.. Demek ki, mümin insan şükreden kişidir. Kafir ise, Allah ın nimetlerini görmeyip, üzerini örten, yani şükretmeyen insandır..

Allah, Kendisini tanımaları ve imana gelmeleri için insanlara çeşitli nimetler verir. Bazan da onları sıkıntıya düşürür. Gerçek mümin, bolluk zamanında nimetin geldiği kaynağı hatırlayıp daima Allah a şükreder; zorluğa düştüğü durumlarda da sıkıntının kaynağının Allah olduğunu, zor durumun, denemek ve imtihan için yine Allah tarafından verildiğini hatırlayıp sabreder. Sabretmek, şükürün, dolayısıyla mümin olmanın önemli özelliklerinden biridir..

Allah tarafından sevilen büyük insanların ve peygamberlerin en büyük özellikleri, her daim şükreden insanlar olmalarıdır:

“(Süleyman), tahtı, yanına yerleşmiş görünce dedi: Bu, Rabbimin fazlındandır, şükür mü edeceğim, yoksa küfür mü edeceğim diye beni denemek istiyor..” (Neml suresi, 27:40).

Allah ın verdiği nimetlere şükür şuuru içinde davranan Hz. Süleyman a, Allah, cinlere bile hükmetme gücü verdiği.. hayvanlara kumanda ettiği, onların konuşmalarını anladığı ve onlara emir verdiği.. etrafındaki kral ve kraliçeler üzerinde büyük otoritesinin olduğu, hatta onların tahtlarını göz açıp kapama süresi içinde buldukları yerden yanına getirdiği hatirdan çıkarılmamalıdır.

Bunca nimete karşın Süleyman peygamberin ilk işinin Allah'ı hatırlamak ve ona şükretmek olduğu.. bunun peygamberce bir davranış olduğu.. Eğer bu nimet bizler gibi sıradan insanlara verilmiş olsaydı, bizlerin şımarıp küstahlaşabileceğimiz, ve yapılan bu yüce işleri kendimize mal edip, Allah ı unutup o gücü sahiplenebiliriz. Şükürün bir ibadet biçim olduğu üzerinde durulabilir..

Şükür ile küfür iki zıt özellik olup, ikisi bir arada bulunmaz. İnsan ya küfür üzerinde olur, ya da şükür üzerinde. Kur'an da: “.. Biz insana yolu gösterdik, ya şükreden olur, ya da küfreden” (İnsan –Dehr- suresi, 76:2-3).

Allah a şükür üç şekilde olur:

- 1- Dil ile şükür
- 2- Kalb ile şükür
- 3- Vücut organlarıyla yapılan şükür.

Aslında her nimetin şükürü kendi cinsiyle olur: İlmin şükürü onu paylaşmakla; bedeni güc sahibi olmanın şükürü, gücünü yerli yerinde kullanmakla; varlık sahibi olmak da hayır yapmakla..

Dil ile Şükür:

Nimeti verenin anmak ona dil ile teşekkür etmek demektir. Bizler, bize iyilik yapan insanlara teşekkür ederiz. Bu bir saygı gereğidir. Çünkü bize iyilik yapan kişi bizim için birşeyini harcamış demektir. Ya malını, ya emeğini, ya da zamanını.. yani bizim için fedakarlık yapmıştır. Ona teşekkürle karşılık vermek insana yakışan bir borçtur. Hayvanlar bile, kendilerine yiyecek verildiğinde, sempatik hareketlerle memnun kaldıklarını ifade etmektedirler.. Kaldı ki bizler en yüksek yaratıklarız. Memnuniyetimizi dilimiz ile belirtiriz.

Kalb ile Şükür:

Nimetin nereden geldiğini kalben ve vicdanen hissetmek, tanımak ve tasdik etmek demektir. Ve nimeti ondan bilmektir. Mesela, kahvaltıda bal yeriz. Çok faydalı bir gıdadır. Balı yedikten sonra teşekkürü onu yapan arıya değil de arının Yaratıcısına yaparız, şöyle düşünürüz:

Ey Allah ım, Sen ne yücesin, ne güzel nimetler yaratmışsın, eğer bize tad alma duyusu vermeseydin, bu güzelliklerin farkına varamazdık. Demek ki herşeyi yerli yerinde yaratan Sen'sin. Arıyı yarattığın gibi, onu bizim hizmetimize musahhar etmişsin. Arı bizi bilemez, bizim neye ihtiyacımız olduğunu da bilemez. Ancak Sen bilirsin!.. (gibi mülahazalarla uzatabiliriz).

Vücut organlarıyla yapılan şükür:

Nimeti Veren in, yani Allah ın emir ve yasakları hangi organı ilgilendiriyor ise, o organa emirleri yaptırıp, yasakları işlemesine engel olmaktır. Organlar da şükretmedikçe, dil ile ikrar ve kalb ile tanımak tam şükür sayılmaz. Kalbin şükürünü ortaya koyan, beden azalarıdır. Şükür, bir bakıma, islami her bakımdan yaşamın adıdır. Bu bakımdan kolay değildir. Kur'an bazı peygamberlerimizi "şükreden kullarımızdandı" şeklinde överken, insanların çoğunun şükredenlerden olmadığını sık sık bildirmektedir: "..Ey Davud hanedanı, şükür gayreti içinde olun. Kullarımdan gereği gibi şükredenler çok azdır" (Sebe suresi, 34:13).

"..doğrusu Allah insanlara çok lütfkardır, fakat insanların çoğu şükretmezler" (Bakara 2:243; Yunus 60, Secde 9; Yusuf 38; Mümin 61..).

Allah insanların şükürüne muhtaç değildir. O, küfredenlerin küfründen de etkilenecek değildir. Şükreden kendi iyiliği için şükreder. Hem dünyada hem ahirette gerçek saadete erer. Allah da şükredenlerin şükürleri karşılığında nimetlerini artırır (Neml suresi 27:40; İbrahim 7; Nisa 147). Şunu unutmamalıyız ki, Allah müminleri şükür ile imtihan etmektedir..

Küfür, şükür noksanlığıdır.. Şükretmeyip, nankörlükte bulunmak, yani nimeti verenin görmemek ise, küfür sıfatıdır (İbrahim suresi, 14:6-7; Zümer 39:7).

Allah ile insan arasındaki şükür karşılıklıdır. Yani insan Allah a şükrederse, karşılık olarak da Allah o kişiyi cennetinde yüksek nimetlerle karşılık verecektir (İsra 17:19-20; Bakara 2:158).

Şükür konusunda Peygamberimiz a.s in bir hadisi vardır: “Müminin işi hayrete şayandır. Niye olmasın ki, onun her işi hayırdır ve bu da müminden başkasına nasip olmaz. O neşeli bir durumda şükreder; bu onun için hayır olur; bir sıkıntıya maruz kaldığında da sabreder, bu da onun için hayır olur” (Riyazu’s-Salihin, 1. cilt, Sabır konusu). **Bu yüzden dinin yarısı şükür, diğer yarısı da sabır dır denilmiştir..**

ŞÜKÜR

İLÂHÎ LÜTUFLARIN DEVAMI YOLUNDA

Soru: Tarihî seyir içinde cereyan eden hâdiselerle mukayese edildiğinde âdetâ dengeler kuşağında yaşarcasına İlâhî lütuflara mazhar olduğumuz sık sık ifade buyurulmakta. Bu lütufların temadisi için fert ve cemaat olarak bizlere düşen vazifeler nelerdir?

Cevap: Allah’ın üzerimize sağnak sağnak yağdırdığı rahmetini “tahdis-i nimet” olarak sık sık zikrediyoruz.. zikretmeliyiz de. Nasıl zikretmeyelim ki, bizler bir damla yağmura hasret kaldığımız günlerin, maneviyat adına kurumuş, çatlamış çorak yerlerin ve bir çorak dönemin insanlarıyız. O günlerden Rabbim, bizlere inayet ve lütufda bulunup bu günlere erİştirdi. Ne var ki, Allah’ın inayet kerem ve lütfunun bizi kuşatması ayrı bir mes’ele, bunların temâdisi de ayrı bir mes’eledir.

Kanaat-i âcizânemce bu nimetlerin devam ve temâdisi adına yapacağımız ilk iş, mevcut halin geriye tek adım bile atılmaksızın, istikamet üzere korunmasıdır. Bir misal verecek olursak; radyoda kanal ayarlaması yaparken evvela aradığımız kanalı bulur, sonra da bulduğumuz kanalda sabit kalıp artık diğer kanallar üzerinde ibreyi gezdirmeyiz. Belki, kanal üzerinde ibreyi hafif sağa-sola oynatıp en net dalgayı yakalamaya çalışırız. Aynen bunun gibi, sebepler plânında bu nimetlerin bize gelmesine vesile olan ızdırıp, dua, aksiyon gibi özellikleri, onları muhafazanın yanında daha da ileri götürmeliyiz ki, üzerimizdeki lütuf ve ihsanların devamı adına ilk adımı atmış olalım.

Bir diğer nokta da, yaptığımız işlerde en halisaneyi, en müttakiyaneyi, en zahidaneyi, en veliyyaneyi bulmaya çalışmalıyız. Hem de bir ömür boyu bunun arkasında olma kaydıyla. Aksi takdirde, aksiyon ruhunun dumûra uğradığı an, “Hücûmat-ı Sitte”deki gailelerin hemen çepeçevre bizi kuşatacağı kaçınılmaz olur. İşte o zaman birbiriyle çok irtibatlı ve biri diğeri hesabına işleyen fâsit dairelere götürücü olan bu gailelerden birinin ağına düşüp helâk olabiliriz. Zira bu öldürücü virüsler arasında öyle enteresan bir haber ağı vardır ki, biri bünyeye girip vücudun mukavemetini kırınca, hemen diğer virüslere “sen de gel” sinyali gönderir. Böylece bu virüsler birbirlerine telgraf çeker gibi manevî bir irtibat kurmak ve bir fâsit daire teşekkül ettirmek suretiyle içine girdikleri bünyeyi yıkmaya başlarlar. Biraz daha açacak olursak; ferdin bünyesine giren korku virüsü, tenperverlik virüsünü çağırabilir. Vücudun mukavemeti biraz daha kırılınca, sinyali alan şöhret bir hamlede içeri dalabilir... En sonunda vücud bir daha da iflah olmaz bir hale gelir ki, Allah’tan inayet ola..! Evet, şayet hususî bir lütuf, inayet olmazsa bu kereden sonra onun için ayağa kalkmak mümkün olmayacaktır.

O halde bir yandan Rabbimizin lütuflarına mazhariyetimizi muhafaza ederken, diğer yandan da “daha yok mu?” dercesine, daha yüksek mertebelere tırmanma gayreti içinde olmalıyız ki, bu gaileler başımıza gelmesin.

Evet, her lütuf kendi cinsinden şükür ister. Şayet Rabbimiz bize imâna uyanmayı ve aynı zamanda başkalarını da uyandırma şuurunu lütfetmişse, hatta bizi, hayatımızın gayesi bu olduğuna sık sık ihtarlarda bulunmuşsa, bu nimet de yine aynı cinsten bir şükür ister. İşte bu şükür ve şükürün devamıdır ki, lütfun devamına sebep olacaktır. Allah (cc) “Eğer şükrederseniz nimetimi artırırım. Ama nankörlük ederseniz azabım çok şiddetlidir”(İbrahim, 14/7) buyuruyor. Dikkat edecek olursanız burada “nankörlük ederseniz, nankörlüğünüzü artırırım” demiyor. “Nankörlük yaparsanız azabım çok şiddetlidir” buyurmak suretiyle, bir taraftan bizi müstakim bir çizgiye çağırıyor, diğer taraftan azaptan korunma ve lütfu mazhar olmanın yoluna işaret ediyor. İşte biz de, böyle bir imâna uyanma nimetine karşı, başkalarının imâna uyanmasına sebep olma şükürüyle mukabelede bulunuyor ve yeni yeni nimetlere mazhariyet bekliyoruz. İnşâallah bu sayede yakînimiz daha da ziyadeleşiyor ve Rabbimizi daha da yakından hissediyoruz... Üstadımız “Kendilerine verdiğimiz şeylerde infak ederler”(Bakara, 2/3) âyetinin tefsirini yaparken, umumîliğe gidiyor ve şu açıklamayı yapıyor; “Malın zekâtı olduğu gibi bedeninin, zekânın, hafızanın, muhakemenin, hatta nutkun da kendine göre zekâtı vardır.” Her şeye hakkını vermek gerekir. O halde bize gelen bu lütufların temâdisi için aynı cinsten şükürle mukabelede bulunmamız şarttır ve elzemdir.

Bu hususta takip edilmesi gereken bir başka metot da; birbirimize karşı açık kapı siyaseti izlemek suretiyle iç kontrolü temin etmektir. Tıpkı Sahabe-i kiram gibi. Az Asr-ı Saâdet’e gidecek olursak, orada Ashab-ı kiram efendilerimizin birbirlerine karşı söyledikleri dobra dobra pek çok mertçe sözlere şahid oluruz. Bu sözleri bir numune olarak nazar-ı itibara alınca, biz de bunu kametimize göre kendi içimizde tatbik edebiliriz. Yani, “Arkadaş! Eğer bir mes’elede düştüğümü görürsen, elimden tutup kaldır.” “Neydi yahu o halin?” diyerek beni ikaz et. “Bu hususta temerrüd etmeyeceğim” diye karşı tarafa bir hak ve selahiyet tanıyarak, eğrildiğimizde belimizi doğrultacak bir arkadaş seçebiliriz. Yalnız burada önemli olan husus, Üstad’ın, “perdeyi yırtmamak” tabiriyle dile getirdiği ölçünün iyi ayarlanmasıdır. Evet bence “Allah’ım, beni göz açıp kapayıncaya kadar bile nefsimle baş başa bırakma” diye dua dua yalvaran şahsın bu kapıyı arkadaşlarına açması ve yapılan ikazları “emr-i bi’l-maruf, nehy-i ani’l-münker” olarak kabul etmesi gerekir. Selahaddin-i Eyyûbî veya Nureddin-i Zengî bir şahsın, Yavuz Zenbilli’nin, Kanunî Ebussuud Efendi’nin ikazları karşısında dize gelmiş ve “Allah senden razı olsun, yoksa başımı almış gidiyordum” demişlerdir. O halde biz kim oluyoruz da, böyle ikazlara karşı kapımızı kapatıyor, hatalarımızı gösteren insanlara karşı tavır alıyoruz?

Hâsılı; biz kendimizi değiştirmedikçe Rabbimiz bizi değiştirmeyecektir. Ama kendi kendimizi değiştirmemizin temini hususunda nef-i emmaremize karşı bize yardımcı olacak ve bizi kendi halimize terk etmeyecek vefakâr dostlara da çok ihtiyacımız var.

Şunu da bilmek gerekir ki, Kâ’be’nin kible yapılması da dünya ve ahirette buna benzer bir nimeti tamamlamak için bir sebeptir. O orta yolu tutan büyük ümmet bu sayede teşekkül edecek ve büyük kurtuluş bununla başlayacaktır. Bunun için size şimdi iki vazife vardır:

Birincisi: {*} Beni zikrediniz, layıkıyla anınız ki, {*} ben de sizi bana layık bir anıyla anayım, imdad ve yardımımı devam ettireyim.

İkincisi: {*} Bana şükrediniz, nimetlerime karşı kalble veya dille, yahut bedenle, ya da hepsiyle birden bana saygı gösterin, benim emirlerime itaat edip, nimetlerimi yerine harcamak sûretiyle onlardan yararlanın. İnkâr ve isyanla bana küfür ve nimetlerime karşı nankörlük etmeyiniz, hasılı

unutkan ve nankör olmayınız.

Zikir de şükür gibi ya dille, ya kalble veya bedenle olur.

Dil ile zikir, Allah Teâlâ'yı en güzel isimleriyle anmak, hamd etmek, tesbih ve tenzih etmek, Kitab'ını okumak ve dua etmektir.

Kalb ile zikir, gönülden anmaktır ki, başlıca üç çeşittir:

1- Allah'ın varlığını gösteren delilleri düşünmek, şüpheleri atarak Allah'ın isim ve sıfatlarını tefekkür etmek (düşünmek)tir.

2- Allah'ın koyduğu hükümleri, kulluk vazifelerimizi, yani Allah'ın bildirdiği sorumlulukları, onlarla ilgili hükümleri, emir ve yasakları, Allah'ın vaadini, tehdidini ve bunların delillerini düşünmektir.

3- Maddi ve manevi varlıkları, bunlardaki yaratılış sırlarını seyredip düşünmekle zerrenin kutsal

âleme bir ayna olduğunu görmektir. Bu aynaya, gereği gibi bakanların gözüne, o güzellik ve

büyüklik âleminin nurları yansır. Bir anlık hisle bundan alınacak olan müşahede zevkinin bir göz

kırpacak kadar süren parıltısı bile dünyalara değer. Bu zikir makamının hiç sonu yoktur. Bu

noktada insan kendinden ve dünyadan geçer, bütün hisleri hakka bağlanır. Hatta zikirden ve zikir

edenden bir isim ve eser kalmaz da, hissedilen yalnız zikredilenden ibaret olur. Gerçi bu

makamın sözünü edenler çoktur, fakat buna erenlerin sözle alakası yoktur.

Peygamber (s.a.v.) Efendimiz: {*} "Benim Allah ile bir vaktim vardır ki o vakitte bana ne mukarreb bir melek ne de gönderilmiş bir peygamber hiçbiri yanaşamaz." buyurmuştur.

Bedenle zikir: Bedenin organlarından her birinin görevli buldukları vazifele meşgul ve dopdolmuş olması, kendilerine yasaklanan şeylerden boş ve uzak bulunmasıdır.

Şükür de bu mertebelerden her biriyle yerine getirilir. Ancak bunların şükür olması için, şükreden kimsenin, kendisine ulaşmış olan nimeti hissetmesi ve bunları o nimete karşılık bir saygı vazifesi olarak yapması şarttır. Zikir ise, nimetin ulaşmasına bağlı olmaksızın genel olarak bir muhabbetin, bir olgun aşkın eseridir.

Şu halde şükürün, zikre atıf yoluyla bağlanması, esasen "atfü'l-hâs ale'l-âm" özel bir şeyi daha genel olana atfedip bağlama demektir. Fakat her ikisi de nimet kaydından sonra söylenmiş bulunduğu burda tefsire ait bir atıf cinsinden olur. Böyle olmaması için şükürün, örfî şükür mânâsına yorumlanması daha uygundur ki, o da ulaşan nimetlerin hepsini, yaratılış gayesine uygun olarak harcamaktır.

Buna göre her ilerleme adımında zikir başlangıç, şükür bir sonuçtur. Sonsuz yolculukta bunlar peşi peşine birbirlerine girift olarak giderler.

Allah Teâlâ, bu zikir çeşitlerinden hangisiyle zikredilirse, o da ona layık bir şekilde kendisini

zikreden kimseyi, zikredip anacaktır. Bu noktayı anlatmak için, bu âyet çeşitli tabirlerle açıklanmıştır. Bu cümleden olarak:

1- Beni, bana itaatla zikrediniz, ben de sizi rahmetimle zikredeyim.

2- Beni dua ile zikrediniz, ben de sizi duanızı kabul ve ihsanla zikredeyim. Yani {*} "Bana dua ediniz ki, duanızı kabul edeyim." (Ğâfir, 40/60).

3- Beni övgü ve itaatla zikrediniz, ben de sizi övgü ve nimetle zikredeyim.

4- Beni dünyada zikrediniz, ben de sizi ahirette zikredeyim.

5- Beni gizli yerlerde zikrediniz, ben de sizi sahralarda zikredeyim.

6- Beni refahınız, rahatınız zamanında zikrediniz, ben de sizi bela ve musibete uğradığınız zaman zikredeyim.

7- Beni ibadetle zikrediniz, ben de sizi yardımla zikredeyim.

8- Beni, benim yolumda cihadla zikrediniz, ben de sizi hidayetimle zikredeyim.

9- Beni doğruluk ve samimiyetle zikrediniz, ben de sizi kurtuluş ve size tahsis ettiğim şeyleri artırmakla zikredeyim.

10- Beni önceden ilâhlığımı kabul ile zikrediniz, ben de sizi sonunda rahmet ve kulluğa kabul ile zikredeyim.

Kısaca kulluğun başı zikir, sonu ise şükürdür. {*} "Onların dualarının sonu âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun." (Yunus, 10/10) demektir.

İşte Cenab-ı Hak bütün kullarını özet olarak başlangıcı ve sonucu içine alan bu iki vazife ile görevlendirmiştir. Bu görevler, güzel bir şekilde yerine getirildikçe o nimet de ulaşacağı yere ulaşarak tamamlanacaktır. Fakat zikir, marifet ve bilgi ile; şükür de nimet ile uyum içinde olacaktır. Halbuki Allah'ın mahiyetini hakkiyle bilmek, O'nu kendisi gibi bilmek demek olacağından bu, fani âlemde kullar için mümkün değildir. {*} "Seni gerçek mahiyetinle bilip tanıyamadık."

Bunun gibi Allah'ın nimetleri sonsuzdur. Mesela bir nefeste içli dışlı iki nimet vardır. Demek ki, sadece her nefeste iki şükür vaciptir. Bu durumda şükürü hakkiyle eda etmek de mümkün değildir. {*} "Sana layık olduğun şekilde kulluk yapamadık."

Demek ki bu ilâhî hitap karşısında ilk duyulan şey acizlik ve yaratıcının kudretine teslim olma arzusudur. Gerçekten iman ve İslâm'ın başı bu anlayıştır. En güzel zikir de {*} "Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur." kelime-i tevhididir.

Bu tevhidin ve teslimiyetin gereği de, bu acizlik içinde kendini, Allah'ın emirlerinin tek yürütme vasıtası bilerek, yöneltilen vazifeyi en güzel bir şekilde ve azami derecede yerine getirmek için yalnız Allah'tan yardım dileyip en iyi şekilde gayret sarf etmektir. İşte bu, şükürün kendisidir. Yani yüklenen sorumluluk imkan ve kabiliyet şartına bağlanmıştır. Fakat o kabiliyet, Allah'ın bir yardımı olduğu için onun da işin aslında bir sınırı ve sonu yoktur.

Bundan dolayı kul, Allah'ını zikirle O'ndan yardım diler ve kendine verilen kabiliyeti sarf eder. O kabiliyet, ona yapacağı işle beraber Allah'ın dilediği kadar gelir. İşte İslâm, o acizlikten, bu sonsuz kudret ve kabiliyete intikaldir.

Şu halde her mümin: {*} "Beni zikrediniz!" emri karşısında acizliğini hissederek önce {*} "Ancak sana kulluk eder ve ancak senden yardım dileriz." (Fâtiha, 1/4) şeklindeki kesin sözünü hatırlayacak ve buna şükretmek için Allah'tan yardım dileyecektir. Bunun için bütün iman ehline hitaben buyuruluyor ki:

Meâl-i Şerifi

153- Ey iman edenler! Sabır ve namazla yardım isteyin. Şüphe yok ki Allah, sabredenlerle beraberdir.

154- Allah yolunda öldürülenlere "ölüler" demeyin. Hayır, onlar diridirler. Fakat siz sezemezsiniz.

155- Çaresiz biz sizi biraz korku, biraz açlık, biraz da mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltme ile imtihan edeceğiz. Müjdele o sabredenleri!

156- Onlar başlarına bir musibet geldiği zaman: "Biz Allah'a aidiz ve sonunda O'na döneceğiz." derler.

157- İşte onlar var ya, Rablerinden, mağfiretler ve rahmet onlarıdır. İşte hidayete erenler de onlardır.

2-BAKARA/172.AYET: {*} Ey müminler! siz o hayvanlar gibi olmayınız. {*} size kısmet ettiğimiz rızıkların maddi ve manevi temiz olanlarından yiyiniz. Çünkü yaratılış âleminde rızıkın haramı da var, helali de; pisi de var, temizi de. Fakat siz, bunların temizlerinden ve kimsenin hakkı geçmeyerek meşrû şekilde kazanılan helallerinden insanca yiyiniz. Hem hayvanlar gibi pis boğaz olmayınız, hem de bir takımlarının yaptığı gibi helal, hoş ve temiz şeylerden kendinizi mahrum etmeyiniz. Temiz temiz, helal helal yiyiniz. {*} Onları yaratan, veren Allah'a şükrediniz. O helal ve temiz rızıklarla beslenen vücudunuzu, görünen ve görünmeyen organlarınızı, ne için yaratılmışlarsa onda, yani yaratılış gayelerinde kullanınız.

Çünkü yukarda da açıklandığı üzere şükürün gerçek bir şekilde yerine getirilmesi, nimeti ihсан edene bu suretle karşılık vererek saygı göstermektir.

Vücudun organlarından her birinin bir yaratılış hikmeti vardır. Bunun bir kısmı genel olarak herkes için bellidir. Diğer kısmını da "Organların faydaları bilimi" (Fizyoloji) denen ilimle yavaş yavaş, ard arda tetkik etmek mümkündür.

Mesela neslin devamı için verilmiş olan bir organı, nesli kaybetmek için kullanmanın, yine aynı şekilde gerçekleri keşfedip, Allah'ı tanımak için bahşedilmiş olan akli, bozgunculuğu körüklemek ve hukuku iptal için sarf etmenin, nimete karşı büyük bir nankörlük olduğu ne kadar açıktır.

İnsanlığın kıymetini bilmeyerek pis ve haram şeyler yiyenler, böyle nimete karşı nankörlüğe düşecekleri gibi, nimete nankörlük edenler de maddî ve manevi pislikten kurtulamazlar. Birinden korunsalar, diğerine mutlaka bulaşırlar.

SUKUR

PIRLANTA SERİSİ...

Görülen herhangi bir iyiliğe karşı gösterilen memnûniyet ve minnettarlık ma'nâlarına gelen şükür; ıstılahta, insana bahşedilen duygu, düşünce, âzâ ve cevârihi yaratılış gâyeleri istikametinde kullanmaya denir ki; kalple, lisanla, ifâ edilebileceği gibi bütün uzuvlarla da yerine getirilebilir.

Lisanla şükür; vehmî bütün güç, kuvvet ve ihsan kaynaklarını nefyederek her türlü lütûf ve nimetlerin Allah'tan geldiğini kabul ve itirafla gerçekleşir. Evet, bütün iyilikleri, güzellikleri kısmet eden ve mebd'e'den müntehâya sebeplerini hazırlayan O olduğu gibi, vakt-i münâsibinde gönderen de yine O'dur. Takdir ve taksim eden, vakti gelince yaratıp semâvî sofralar halinde önümüze seren O olduğu için neticede minnet ve şükran da O'nun hakkıdır. O'nu görmemezlikten gelerek sebeplere takılmak, hatta onlara serfûrû edip minnettarlıkta bulunmak, hazırlanıp ayağımızın ucuna kadar getirilen bu sofranın, hazırlanışını ve hazırlayanını nazara almadan, getirip önümüze koyan tablacıyı bahşişlere boğmaya benzer ki: " - Onlar, dünya hayatının sadece kendilerine bakan dış yüzünü bilirler, ahirete bakan yönünden ise bütün bütün gafildirler."(Rûm, 30/7) Evet bunlar, sırf sebeplere bakıp ilim ve marifet itibâriyle daha ilerisini göremeyen cahiller, nâkıslar ve nankörlerdir.

Kalple şükür; zâhir ve bâtın bütün nimetleri, bu nimetlerden yararlanmayı Allah'tan bilip hayatın bu anlayışa göre yönlendirilmesi, şekillendirilmesidir.. ve aynı zamanda lisan ve cevârihle yapılan şükürün de esasını teşkil eder ki: " - O, gizli-açık nimetlerini bol bol size ihsan etmiştir"(Lokman, 31/20) beyânı onun keyfiyet buudlarını; "Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız da saymakla bitiremezsiniz"(İbrahim, 14/34) fermân-ı sübhânîsi de kemmî sonsuzluğuna işaret etmektedir.

Cevârih ile şükre gelince, o, her uzuv ve her latifeyi yaratılış gayesi istikametinde kullanmak ve onlara mahsus kulluk vazifelerini yerine getirmekten ibaret sayılmıştır.

Ayrıca, lisânın şükürünü evrâd u ezkâr, kalbin şükürünü yakîn ve istikamet, cevârihin şükürünü de ibadet u tâat şeklinde yorumlayanlar da olmuştur. O'nun böyle bütün bir îmân ve ibadete taallukundan ötürüdür ki, O'na îmânın yarısı nazarıyla bakmış, kendi şümûlü içinde sabırla müşterek mütalâa etmişlerdir.

Allah, kelâmında pek çok defa şükürü emretmiş ve onu: ve gibi âyetleriyle emrin ve halkın gayesini göstermiş; göstermiş ve: " -Eğer şükrederseniz ben de nimetimi artırırım; şayet nankörlük yaparsanız, biliniz ki azabım çok şiddetlidir"(İbrahim, 14/7) fermanıyla şükredenlere mükâfat vaadinde, küfrân-ı nimetde bulunanları da cezalandıracağı tehdidinde bulunmuştur. Bundan başka O, kendisine "Şekûr" demiş ve bütün nimetlerin asıl kaynağına ulaşma yolunu da şükre bağlamıştır; bağlamış ve bu mevzuun dolu dizgin şehsuvarlarından Hz. İbrahim'i : " O'nun nimetlerine karşı şükürle gerilmiş"(Nahl, 16/121) sözünü; Hz. Nuh'u da: " -Şüphesiz, o, şükürle oturup kalkan sadık bir bende idi" (İsrâ, 17/3) beyanıyla tebci ve takdir etmiştir. Şükür önemli bir amel ve kıymetli bir sermaye olmasına rağmen " -Kullarımdan şükredenler pek azdır" (Sebe, 34/13) fehvasınca, hakîki ma'nâda âmili fazla olmayan bir ameldir. Gerçi, " -Rabbime çok şükreden bir kul olmayayım mı!" duygusuyla kıvrım kıvrım kıvrananlar ve bütün ömürlerini şükür kuşağında geçirenler de vardır ama, yine de sayıları oldukça azdır.

Evet, İnsanlığın İftihar Tablosu Şükür Kahramanı, değeri çok yüksek, âmili çok az bu önemli amelin en önde geleniydi. O, oturur-kalkar şükreder ve yanına gelenlere de şükür tavsiyesinde bulunurdu. “ -Allahım! Seni anmam, Sana şükredebilmem ve Sana ibadetlerin en güzeliyle yönelebilmem için bana yardım et.” O’nun sabah akşam dilinden düşürmediği nurlu sözlerindendi.

Şükür, nimete mazhar olanın onu verene karşı iki büklüm olması, sevgi ve alâka ile O’na yönelmesi, bütün mazhariyetlerini itiraf etmesi ise, yukarıdaki peygamber sözü bu hususların en kestirmeden ifadesi sayılır.

Kimi aşı-ekmeğe, evlâd u iyâle ve barınacağı mekâna; kimi bunlarla beraber varlığa, sıhhate ve afiyete; kimi bir adım daha ileri atarak îmâna, irfana, rûhânî zevklere ve itmi’nâna; kimi de hamd ve minnet şuuruna şükreder. Bu sonuncusuyla insan, acz, fakr ve yetersizliklerini birer sermaye olarak kullanabilir de teşekkür devr-i dâimleri salih dairesi içine girerse, gerçek şâkirînden olur. Bir hadîste ifade buyrulduğu gibi, Dâvud Aleyhisselâm, Cenâb-ı Hakk’a: “Yâ Rabb! Senin şükürünü nasıl edebilirim ki, Sana şükür etmem dahi üzerimde şükür gerektiren ayrı bir nimettir!” deyince, Cenâb-ı Hakk: “İşte şimdi tam şükrettin” buyururlar ki, zannediyorum “ - Ey her dilde meşkûr olan Allahım, Sana hakkıyla şükredemedik” sözüyle anlatılmak istenen de budur.

Hakîkî şükür, nimetin tam bilinmesiyle gerçekleşir; zira nimetin kaynağı ve onu verenin takdir edilmesi büyük ölçüde nimetin bilinmesine bağlıdır. Nimetin bilinmesinden kabûlüne, ondan da Cenâb-ı Hakk’a yönelmeye uzanan çizgide îmân ve İslâm’ın hazırlayıcılığı, Kur’ân’ın belirleyiciliği üzerinde her zaman durulabilir. Evet, Allah’ın üzerimizde olan lütûfları îmânın ışığı altında ve İslâm’ın emirlerini yaşarken daha bir belirginleşir, netleşir, duyulur-hissedilir hâle gelir ve Allah tarafından acimize, fakrımıza merhameten ve ihtiyaçlarımıza binâen, hem de karşılıksız olarak verildiği görülür ki; bu da, o ihsan ve lütûfları bahşeden Zât’a karşı bizde senâ hislerini coşturur; coşturur ve “ - Şimdi gel Rabbinin nimetini anlat da anlat!”(Duhâ, 93/11) gerçeğine uyanarak emrolduğumuz minnet ve şükran vazifesini rûhumuzun derinliklerinden fıskıran bir heyecanla yerine getiririz.

Aslında her insanda, nimete ve nimet verene karşı perestîş hissi vardır. Ama bu hissın

uyarılacağı, uyarılıp yönlendirileceği âna kadar, tıpkı deryâda yaşayan mâhîler gibi başından

aşağıya yağın nimetleri ne duyar ne de hisseder. Dahası, onları çevresindeki basit sebeplere

bile verebilir.. şayet etrafımızdaki nimetleri görmemeye körlük, sağırılık ve duygusuzluk

diyeceksek, mazhar olduğumuz bunca şeyi kör, sağır ve duygusuz sebeplere havâle etmenin

de inhiraf olmasında şüphe yoktur. “-İnsanlara karşı şükran ve minnet hissi taşımayan Allah’a

da şükretmez” sözleri birinci şıkka bakar ve mutlak şükürün önemini hatırlatır. “ - Sadece bana

şükredin ve zinhâr nankörlükte bulunmayın” (Bakara, 2/152); veya “-Yalnız O’na kullukta

bulunun ve O'na şükredin" (Ankebût, 29/17) gibi âyetler de ikinci şıkkı nazara verir ve hakîkî tevhîdi ihtar eder.

Ayrıca şükrün esasını teşkil eden hususlar itibâriyle onu şu üç bölüm içinde mütâlaa etmek de mümkündür :

1- Herkes tarafından nimet olduğu kabul edilen, avam-havas, müslim-gayr-i müslim herkesin sevip arzu ettiği nesnelere karşı şükür ki açıktır, üzerinde fazla durmaya değmez.

2- Zâhiren bir kısım sevimsiz şeylere karşı şükür ki, dış yüzü itibâriyle ağır, îfâsı zor ve ancak hadiselerin perde arkasına muttali olanlara Allah'ın lütfüdür ve rıza televvünlüdür.

3- Hayatlarını mahbûbiyet yörüngesinde sürdürenlerin şükrüdür ki, nimetlere hep nimeti veren açısından bakar, O'nun büyüklüğüyle lütûfları, ihsanları duyar ve ömürlerini şuhûdun engin hazları içinde geçirirler.. kullukları ayrı bir zevk zemzemesi, gönül hayatları ayrı bir aşk u şevk tûfânı ve Hakk'la münasebetleri ayrı bir temkin disipliniyle şuhûdun engin hazları içinde.

Böyleleri, sürekli mevcudu bağlama ve mefkudu avlama peşindedirler. Elde ettikleri mukaddes ve akdes feyizlerle her an daha bir renklenip, derinleşip yollarına devam ederken, nazar ağları da her an ayrı ayrı vâridlerle dolar ve taşar..

RİSALE...

...Kur'ân-ı Hakîm, nasıl ki şükrü netice-i hilkat gösteriyor. Öyle de, Kur'ân-ı kebîr olan şu kâinat dahi gösteriyor ki, netice-i hilkat-i âlemin en mühimi şükürdür. Çünkü, kâinata dikkat edilse görünüyor ki, kâinatın teşkilâtı şükrü intaç edecek bir surette, herbir şey bir derece şükre bakıyor ve ona müteveccih oluyor. Güya şu şecere-i hilkatın en mühim meyvesi şükürdür. Ve şu kâinat fabrikasının çıkardığı mahsulâtın en âlâsı şükürdür.

Çünkü, hilkat-i âlemde görüyoruz ki, mevcudat-ı âlem bir daire tarzında teşkil edilip, içinde nokta-i merkeziye olarak hayat hâlk edilmiş. Bütün mevcudat hayatabakar, hayata hizmet eder, hayatın levazımâtını yetiştirir. Demek, kâinatı hâlk eden Zat, ondan o hayatı intihap ediyor.

Şükrün mikyâsı kanaattir ve iktisattır ve rızadır ve memnuniyettir. Şükürsüzlüğün mizanı hırsdır ve israftır, hürmetsizliktir, haram-helâl demeyip rast geleni yemektir.

NİMETLERDEKİ MUHABBET VE LEZZET

...Meselâ, nasıl ki bir padişah-ı âlî, sana bir elmayı ihsan etse, o elmaya iki muhabbet ve onda iki lezzet var:

Biri: Elma, elma olduğu için sevilir. Ve elmaya mahsus ve elma kadar bir lezzet var. Şu muhabbet padişaha âit değil. Belki, huzurunda o elmayı ağzına atıp yiyen adam, padişahı değil, elmayı sever ve nefesine muhabbet eder. Bâzan olur ki, padişah, o nefisperverâne olan muhabbeti beğenmez, ondan nefret eder. Hem, elma lezzeti dahi cüz'îdir, hem zevâl bulur; elmayı yedikten sonra o lezzet dahi gider, bir teessüf kalır.

İkinci muhabbet ise, elma içindeki, elma ile gösterilen iltifatât-ı şâhânedir. Güyâ, o elma iltifat-ı şâhânenin numûnesi ve mücessemidir diye başına koyan adam, padişahı sevdiğini izhâr

eder. Hem, iltifatın glâfî olan o meyvede öyle bir lezzet var ki, bin elma lezzetinin fevkindedir. İşte şu lezzet, ayn-ı şükrandır; şu muhabbet, padişaha karşı hürmetli bir muhabbettir.

Aynen onun gibi, bütün ni'metlere ve meyvelere, zâtları için muhabbet edilse, yalnız maddî lezzetleriyle gâfilâne telezzüz etse, o muhabbet nefsânîdir; o lezzetler de geçici ve elemlidir. Eğer Cenâb-ı Hakkın iltifatât-ı rahmeti ve ihsanâtının meyveleri cihetiyle sevse ve o ihsan ve iltifatâtın derece-i lûtuflarını takdir etmek sûretinde kemâl-i iştihâ ile lezzet alsın, hem mânevî bir şükür, hem elemsiz bir lezzettir.

YÜKSEK MİNAREYE ÇIKARTILANLAR

...Bir adam, yüksek bir minareye, her basamakta mertebesi yükselerek ve üzerine konulan hediyeleri alarak çıkarsa, "Niçin o minareden daha yüksek bir yere çıkarılmadım?" diye şikayet etmeye hakkı olmadığı gibi, karşılıksız verilen onca hediyeye de teşekkür etmesi insanlığının gereğidir.

Öyle de insan, yokluğun karıştırmalarında bırakılmadığına, varlığa erdirilmesine, vücuduna, hayatına, cansız bir varlık olmadığına, hayvan olmadığına, insan olmasına, İslamiyeti bulup dalalete kalmadığına, sıhhat ve selamet nimetine...ve hadsiz nimetlere şükretmeli; hırs ile, hak etmediği ve ücretini ödemediği şeyler hakkında, "Niçin sahip değilim?" diyerek haddini aşmamalıdır.

Şükür Risalesi

بِسْمِهِ سُجَّانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan tekrar ile

أَفَلَا يَشْكُرُونَ ۞ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ۞ وَسَخَّرْنَا الشَّاكِرِينَ ۞
لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ ۞ بَلِ اللَّهُ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ

gibi âyetlerle gösteriyor ki, Hâlık-ı Rahmân'ın, ibâdından istediği en mühim iş şükürdür. Furkan-ı Hakîmde gayet ehemmiyetle şükre davet eder. Ve şükür etmemekliği, nimetleri tekzip ve inkâr suretinde gösterip,

فَبِأَيِّ آيَةٍ رَّبِّكُمْ تَكْفُرُونَ ۞ fermanıyla, Sûre-i Rahmân'da şiddetli ve dehşetli bir surette otuz bir defa şu âyetle tehdit ediyor, şükürsüzlüğün bir tekzip ve inkâr olduğunu gösteriyor.

Evet, Kur'ân-ı Hakîm, nasıl ki şükür netice-i hilkat gösteriyor. Öyle de, Kur'ân-ı kebîr olan şu kâinat dahi gösteriyor ki, netice-i hilkat-i âlemin en mühimi şükürdür. Çünkü, kâinata dikkat edilse görünüyor ki, kâinatın teşkilâtı şükür intaç edecek bir surette, herbir şey bir derece şükre bakıyor ve ona müteveccih oluyor. Güya şu şecere-i hilkatın en mühim meyvesi şükürdür. Ve şu kâinat fabrikasının çıkardığı mahsulâtın en âlâsı şükürdür.

Çünkü, hilkat-i âlemde görüyoruz ki, mevcudat-ı âlem bir daire tarzında teşkil edilip, içinde nokta-i merkeziye olarak hayat hâlk edilmiş. Bütün mevcudat hayatabakar, hayata hizmet eder, hayatın levazımâtını yetiştirir. Demek, kâinatı hâlk eden Zat, ondan o hayatı intihap ediyor.

Sonra görüyoruz ki, zîhayat âlemlerini bir daire suretinde icad edip, insanı nokta-i merkeziyede bırakıyor. Adeta, zîhayatlardan maksud olan gayeler onda temerküz ediyor; bütün zîhayatı onun

etrafına toplayıp ona hizmetkâr ve musahhar ediyor, onu onlara hâkim ediyor. Demek, Hâlık-ı Zülcelâl, zîhayatlar içinde insanı intihap ediyor, âlemde onu irade ve ihtiyar ediyor.

Sonra görüyoruz ki, âlem-i insaniyet de, belki hayvan âlemi de bir daire hükmünde teşkil olunuyor ve nokta-i merkezîde rızık vazedilmiş. Bütün nev-i insanı ve hattâ hayvânâtı rızka adeta taaşşuk ettirip, onları umumen rızka hâdim ve musahhar etmiş. Onlara hükmeden rızıktır. Rızık da o kadar geniş ve zengin bir hazine yapmış ki, hadsiz nimetleri câmidir. Hattâ rızkın çok envâından yalnız bir nevinin tatlarını tanımak için, lisanda kuvve-i zâika namında bir cihazla mat'ûmat adedince mânevî, ince ince mizancılar konulmuştur. Demek, kâinat içinde en acip, en zengin, en garip, en şirin, en câmi, en bedî hakikat rızıktadır.

Şimdi, görüyoruz ki, herşey nasıl ki rızkın etrafında toplanmış, ona bakıyor. Öyle de, rızık dahi, bütün envâıyla, mânen ve maddeten, hâlen ve kalen şükürle kaimdir, şükürle oluyor, şükürü yetiştiriyor, şükürü gösteriyor. Çünkü, rızka iştah ve iştiyak, bir nevi şükür-ü fitrîdir. Ve telezzüz ve zevk dahi gayr-ı suurî bir şükürdür ki, bütün hayvânatta bu şükür vardır. Yalnız insan, dalâlet ve küfürle o fitrî şükürün mahiyetini değiştiriyor, şükürden şirke giriyor.

Hem rızık olan nimetlerde gayet güzel, süslü suretler, gayet güzel kokular, gayet güzel tatmaklar şükürün davetçileridir; zîhayatı şevke davet eder ve şevkle bir nevi istihsan ve ihtirama sevk eder, bir şükür-ü mânevî ettirir. Ve zîsuurun nazarını dikkate celb eder, istihsana tergeb eder. Nimetleri ihtirama onu teşvik eder; onunla kalen ve fiilen şükre irşad eder ve şükrettirir. Ve şükür içinde en âli ve tatlı lezzeti ve zevki ona tattırır. Yani, gösterir ki, şu lezzetli rızık ve nimet, kısa ve muvakkat bir lezzet-i zâhiriyesiyle beraber, daimî, hakikî, hadsiz bir lezzeti ve zevki taşıyan iltifat-ı Rahmânîyi şükürle kazandırır. Yani, rahmet hazinelerinin Mâlik-i Kerîminin hadsiz lezzetli olan iltifatını düşündürüp, şu dünyada dahi Cennetin bâki bir zevkini mânen tattırır. İşte rızık, şükür vasıtasıyla o kadar kıymetli ve zengin bir hazine-i câmia olduğu hâlde, şükürsüzlükle nihayet derecede sukut eder.

Altıncı Sözde beyan edildiği gibi, lisandaki kuvve-i zâika, Cenâb-ı Hak hesabına, yani mânevî vazife-i şükranîye ile rızka müteveccih olduğu vakit, o dildeki kuvve-i zâika, rahmet-i bînihaye-i İlâhiyenin hadsiz matbahlarına şâkir bir müfettiş, hâmid bir nâzır-ı âlikadr hükmündedir. Eğer nefis hesabına olsa, yani rızık in'âm edenin şükürünü düşünmeyerek müteveccih olsa, o dildeki kuvve-i zâika, bir nâzır-iâlikadr makamından, batn fabrikasının yasağcısı ve mide tavlasının bir kapıcısı derecesine sukut eder.

Nasıl rızkın şu hizmetkârı şükürsüzlükle bu dereceye sukut eder. Öyle de, rızkın mahiyeti ve sair hademeleri dahi sukut ediyorlar. En yüksek makamdan en ednâ makama inerler. Kâinat Hâlıkının hikmetine zıt ve muhâlif bir vaziyete düşerler.

Şükürün mikyâsı kanaattir ve iktisattır ve rızadır ve memnuniyettir. Şükürsüzlüğün mizanı hırstır ve israftır, hürmetsizliktir, haram-helâl demeyip rast geleni yemektir.

Evet, hırs, şükürsüzlük olduğu gibi, hem sebep-i mahrumiyettir, hem vasıta-i zilletir. Hattâ, hayat-ı içtimaiyeye sahip olan mübarek karınca dahi, güya hırs vasıtasıyla ayaklar altında kalmış, ezilir. Çünkü, kanaat etmeyip, senede birkaç tane buğday kâfi gelirken, elinden gelse binler taneyi toplar. Güya mübarek arı, kanaatinden dolayı başlar üstünde uçar. Kanaat ettiğinden, balı insanlara emr-i İlâhî ile ihsan eder, yedirir.

Evet, Zât-ı Akdesin alem-i zâtîsi ve en âzamî ismi olan lâfzullahtan sonra en âzam ismi olan Rahmân, rızka bakar. Ve rızıktaki şükürle ona yetişilir. Hem Rahmân'ın en zâhir mânâsı, Rezzaktır. Hem şükrün envâı var. O nevilerin en câmii ve fihriste-i umumiyesi, namazdır.

Hem şükür içinde sâfi bir iman var; hâlis bir tevhid bulunur. Çünkü, bir elmayı yiyen ve "Elhamdülillâh" diyen adam, o şükürle ilân eder ki: "O elma doğrudan doğruya dest-i kudretin yadigârı ve doğrudan doğruya hazine-i rahmetin hediyesidir" demesiyle ve itikad etmesiyle, herşeyi, cüz'î olsun küllî olsun, Onun dest-i kudretine teslim ediyor. Ve herşeyde rahmetin cilvesini bilir. Hakikî bir imanı ve hâlis bir tevhidi, şükürle beyan ediyor.

İnsan-ı gafil, küfran-ı nimetle ne derece hasârete düştüğünü, çok cihetlerden yalnız bir veçhini söyleyeceğiz. Şöyle ki:

Lezzetli bir nimeti insan yese, eğer şükretse, o yediği nimet, o şükür vasıtasıyla bir nur olur, uhrevî bir meyve-i Cennet olur. Verdiği lezzetle, Cenâb-ı Hakkın iltifat-ı rahmetinin eseri olduğunu düşünmekle, büyük ve daimî bir lezzet ve zevk veriyor. Bu gibi mânevî lübleri ve hülâsaları ve mânevî maddeleri ulvî makamlara gönderip, maddî ve tüflî (posa) ve kısrî, yani vazifesini bitiren ve lüzumsuz kalan maddeleri fuzulât olup aslına, yani anâsıra inkılâp etmeye gidiyor. Eğer şükretmezse, o muvakkat lezzet, zeval ile bir elem ve teessüf bırakır ve kendisi dahi kazurat olur. Elmas mahiyetindeki nimet, kömüre kalb olur. Şükürle, zâil rızıklar, daimî lezzetler, bâki meyveler verir. Şükürsüz nimet, en güzel bir suretten, çirkin bir surete döner. Çünkü, o gafile göre rızkın âkıbeti, muvakkat bir lezzetten sonra fuzulâttır. Evet, rızkın aşka lâyık bir sureti var. O da, şükürle o suret görünür. Yoksa, ehl-i gaflet ve dalâletin rızka aşkları bir hayvanlıktır. Daha buna göre kıyas et ki, ehl-i dalâlet ve gaflet ne derece hasâret ediyorlar.

Envâ-ı zîhayat içinde en ziyade rızkın envâına muhtaç, insandır. Cenâb-ı Hak insanı bütün esmâsına câmi bir ayna ve bütün rahmetinin hazinelerinin müddeharâtını tartacak, tanıyacak cihazata mâlik bir mucize-i kudret ve bütün esmâsının cilvelerinin vaziyetlerinin inceliklerini mizana çekecek âletleri hâvi bir hâlife-i arz suretinde hâlk etmiştir. Onun için, hadsiz bir ihtiyaç verip, maddî ve mânevî rızkın hadsiz envâına muhtaç etmiştir. İnsanı, bu câmiyete göre en âlâ bir mevki olan ahsen-i takvime çıkarmak vasıtası, şükürdür. Şükür olmazsa, esfel-i sâfilîne düşer, bir zulm-ü azîmi irtikâp eder.

Elhasıl, en âlâ ve en yüksek tarik olan tarik-i ubudiyet ve mahbubiyetin dört esası en büyük esası şükürdür ki, o dört esas şöyle tabir edilmiş:

Der tarik-i acz-mendî lâzım âmed çâr-çiz:

Acz-i mutlak, fakr-ı mutlak, şevk-i mutlak, şükr-ü mutlak, ey aziz.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِنَ الشَّاكِرِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الشَّاكِرِينَ وَالْحَامِدِينَ
وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ آمِينَ

وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Görülen herhangi bir iyiliğe karşı gösterilen memnûniyet ve minnettarlık ma'nâlarına gelen şükür; ıstılahta, insana bahşedilen duygu, düşünce, âzâ ve cevârihi yaratılış gâyeleri istikametinde kullanmaya denir ki; kalple, lisanla, îfâ edilebileceği gibi bütün uzuvlarla da yerine getirilebilir.

Lisanla şükür; vehmî bütün güç, kuvvet ve ihsan kaynaklarını nefyederek her türlü lütûf ve nimetlerin Allah'tan geldiğini kabul ve itirafla gerçekleşir. Evet, bütün iyilikleri, güzellikleri kısmet eden ve mebd'e'den müntehâya sebeplerini hazırlayan O olduğu gibi, vakt-i münâsibinde gönderen de yine O'dur. Takdir ve taksim eden, vakti gelince yaratıp semâvî sofralar halinde önümüze seren O olduğu için neticede minnet ve şükran da O'nun hakkıdır. O'nu görmemezlikten gelerek sebeplere takılmak, hatta onlara serfûrû edip minnettarlıkta bulunmak, hazırlanıp ayağımızın ucuna kadar getirilen bu sofranın, hazırlanışını ve hazırlayanını nazara almadan, getirip önümüze koyan tablacıyı bahşişlere boğmaya benzer ki: " - Onlar, dünya hayatının sadece kendilerine bakan dış yüzünü bilirler, ahirete bakan yönünden ise bütün bütün gafildirler."(Rûm, 30/7) Evet bunlar, sırf sebeplere bakıp ilim ve marifet itibâriyle daha ilerisini göremeyen cahiller, nâkıslar ve nankörlerdir.

Kalple şükür; zâhir ve bâtın bütün nimetleri, bu nimetlerden yararlanmayı Allah'tan bilip hayatın bu anlayışa göre yönlendirilmesi, şekillendirilmesidir.. ve aynı zamanda lisan ve cevârihle yapılan şükürün de esasını teşkil eder ki: " - O, gizli-açık nimetlerini bol bol size ihsan etmiştir"(Lokman, 31/20) beyânı onun keyfiyet buudlarını; "Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız da saymakla bitiremezsiniz"(İbrahim, 14/34) fermân-ı sübhânîsi de kemmî sonsuzluğuna işaret etmektedir.

Cevârih ile şükre gelince, o, her uzuv ve her latifeyi yaratılış gayesi istikametinde kullanmak ve onlara mahsus kulluk vazifelerini yerine getirmekten ibaret sayılmıştır.

Ayrıca, lisânın şükürünü evrâd u ezkâr, kalbin şükürünü yakîn ve istikamet, cevârihin şükürünü de ibadet u tâat şeklinde yorumlayanlar da olmuştur. O'nun böyle bütün bir îmân ve ibadete taallukundan ötürüdür ki, O'na îmânın yarısı nazarıyla bakmış, kendi şümûlü içinde sabırla müşterek mütalâa etmişlerdir.

Allah, kelâmında pek çok defa şükürü emretmiş ve onu: ve gibi âyetleriyle emrin ve halkın gayesini göstermiş; göstermiş ve: " -Eğer şükrederseniz ben de nimetimi artırırım; şayet nankörlük yaparsanız, biliniz ki azabım çok şiddetlidir"(İbrahim, 14/7) fermanıyla şükredenlere mükâfat vaadinde, küfrân-ı nimetde bulunanları da cezalandıracağı tehdidinde bulunmuştur. Bundan başka O, kendisine "Şekûr" demiş ve bütün nimetlerin asıl kaynağına ulaşma yolunu da şükre bağlamıştır; bağlamış ve bu mevzuun dolu dizgin şehsuvarlarından Hz. İbrahim'i : " O'nun nimetlerine karşı şükürle gerilmiş"(Nahl, 16/121) sözüyle; Hz. Nuh'u da: "-Şüphesiz, o, şükürle oturup kalkan sadık bir bende idi" (İsrâ, 17/3) beyânıyla tebci ve takdir etmiştir. Şükür önemli bir amel ve kıymetli bir sermaye olmasına rağmen "-Kullarımdan şükredenler pek azdır" (Sebe, 34/13) fehvasınca, hakîki ma'nâda âmili fazla olmayan bir ameldir. Gerçi, "-Rabbime çok şükreden bir kul olmayayım mı!" duygusuyla kıvrım kıvrım kıvrananlar ve bütün ömürlerini şükür kuşağında geçirenler de vardır ama, yine de sayıları oldukça azdır.

Evet, İnsanlığın İftihar Tablosu Şükür Kahramanı, değeri çok yüksek, âmili çok az bu önemli amelin en önde geleniydi. O, oturur-kalkar şükreder ve yanına gelenlere de şükür tavsiyesinde bulunurdu. “ -Allahım! Seni anmam, Sana şükredebilmem ve Sana ibadetlerin en güzeliyle yönelebilmem için bana yardım et.” O’nun sabah akşam dilinden düşürmediği nurlu sözlerindendi.

Şükür, nimete mazhar olanın onu verene karşı iki büklüm olması, sevgi ve alâka ile O’na yönelmesi, bütün mazhariyetlerini itiraf etmesi ise, yukarıdaki peygamber sözü bu hususların en kestirmeden ifadesi sayılır.

Kimi aş-a-ekmeğe, evlâd u iyâle ve barınacağı mekâna; kimi bunlarla beraber varlığa, sıhhate ve afiyete; kimi bir adım daha ileri atarak îmâna, irfana, rûhânî zevklere ve itmi’nâna; kimi de hamd ve minnet şuuruna şükreder. Bu sonuncusuyla insan, acz, fakr ve yetersizliklerini birer sermaye olarak kullanabilir de teşekkür devr-i dâimleri salih dairesi içine girerse, gerçek şâkirînden olur. Bir hadîste ifade buyrulduğu gibi, Dâvud Aleyhisselâm, Cenâb-ı Hakk’a: “Yâ Rabb! Senin şükürünü nasıl edebilirim ki, Sana şükür etmem dahi üzerimde şükürü gerektiren ayrı bir nimettir!” deyince, Cenâb-ı Hakk: “İşte şimdi tam şükrettin” buyururlar ki, zannediyorum “ - Ey her dilde meşkûr olan Allahım, Sana hakkıyla şükredemedik” sözüyle anlatılmak istenen de budur.

Hakîkî şükür, nimetin tam bilinmesiyle gerçekleşir; zira nimetin kaynağı ve onu verenin takdir edilmesi büyük ölçüde nimetin bilinmesine bağlıdır. Nimetin bilinmesinden kabûlüne, ondan da Cenâb-ı Hakk’a yönelmeye uzanan çizgide îmân ve İslâm’ın hazırlayıcılığı, Kur’ân’ın belirleyiciliği üzerinde her zaman durulabilir. Evet, Allah’ın üzerimizde olan lütûfları îmânın ışığı altında ve İslâm’ın emirlerini yaşarken daha bir belirginleşir, netleşir, duyulur-hissedilir hâle gelir ve Allah tarafından acimize, fakrımıza merhameten ve ihtiyaçlarımıza binâen, hem de karşılıksız olarak verildiği görülür ki; bu da, o ihsan ve lütûfları bahşeden Zât’a karşı bizde senâ hislerini coşturur; coşturur ve “ - Şimdi gel Rabbinin nimetini anlat da anlat!”(Duhâ, 93/11) gerçeğine uyanarak emrolduğumuz minnet ve şükran vazifesini rûhumuzun derinliklerinden fıskıran bir heyecanla yerine getiririz.

Aslında her insanda, nimete ve nimet verene karşı perestiş hissi vardır. Ama bu hissini uyarılacağı, uyarılıp yönlendirileceği âna kadar, tıpkı deryâda yaşayan mâhîler gibi başından aşağıya yağın nimetleri ne duyar ne de hisseder. Dahası, onları çevresindeki basit sebeplere bile verebilir.. şayet etrafımızdaki nimetleri görmemeye körlük, sağırlık ve duygusuzluk diyeceksek, mazhar olduğumuz bunca şeyi kör, sağır ve duygusuz sebeplere havâle etmenin de inhiraf olmasında şüphe yoktur. “-İnsanlara karşı şükran ve minnet hissi taşımayan Allah’a da şükretmez” sözleri birinci şıkka bakar ve mutlak şükürün önemini hatırlatır. “ - Sadece bana şükredin ve zinhâr nankörlükte bulunmayın” (Bakara, 2/152); veya “-Yalnız O’na kullukta bulunun ve O’na şükredin” (Ankebût, 29/17) gibi âyetler de ikinci şikkı nazara verir ve hakîkî tevhdî ihtar eder.

Ayrıca şükürün esasını teşkil eden hususlar itibâriyle onu şu üç bölüm içinde mütâlaa etmek de mümkündür :

1- Herkes tarafından nimet olduğu kabul edilen, avam-havas, müslim-gayr-i müslim herkesin sevip arzu ettiği nesnelere karşı şükür ki açıktır, üzerinde fazla durmaya değmez.

2- Zâhiren bir kısım sevimsiz şeylere karşı şükür ki, dış yüzü itibâriyle ağır, îfâsı zor ve ancak hadiselerin perde arkasına muttali olanlara Allah’ın lütfüdür ve rıza televvünlüdür.

3- Hayatlarını mahbûbiyet yörüngesinde sürdürenlerin şükrüdür ki, nimetlere hep nimeti veren açısından bakar, O'nun büyüklüğüyle lütûfları, ihsanları duyar ve ömürlerini şuhûdun engin hazları içinde geçirirler.. kullukları ayrı bir zevk zemzemesi, gönül hayatları ayrı bir aşk u şevk tûfânı ve Hakk'la münasebetleri ayrı bir temkin disipliniyle şuhûdun engin hazları içinde.

Böyleleri, sürekli mevcudu bağlama ve mefkudu avlama peşindedirler. Elde ettikleri mukaddes ve akdes feyizlerle her an daha bir renklenip, derinleşip yollarına devam ederken, nazar ağları da her an ayrı ayrı vâridlerle dolar ve taşar..

NÜKTELER

ŞÜKÜR DE AYRI BİR ŞÜKÜR İSTER

Musa (a.s.) Allah'a

-“Sana şükrüm, senden bana verilen ayrı bir nimettir ki, o da ayrı bir şükür ister” demişti. Allahu Teâla, Musa (a.s.)'ya şöyle vahyetti:

-İşte bunu bildiğin anda, bana şükretmiş olursun.

Diğer bir haberde : “her nimetin benden olduğunu bildiğin vakit, ben de bu bilgiyi şükür olarak kabul ederim” buyurmuştur.¹

ŞÜKÜR NASIL ÖDENİR

Hz. Musa (a.s.), bir münacatında:

- “İlahi, atamız Âdem'i kendi yed-i kudretinle yarattın, ona şu,şu...nimetleri verdin. O, bunun şükrünü nasıl ödedi?” diye sordu. Allahu Teala da:

-“Bütün bunların benden olduğunu bilmek ve hiçbir zaman bunu unutmamak suretiyle...” buyurdu.

Demek ki, nimetlerin Allah'ın olduğunu idrak etmek, manevi bir şükürdür.²

AĞLAYAN KAYA

Peygamberlerden biri, bir gün yolda giderken küçük bir kaya parçası görür, kaya durmadan su sızdırmaktadır. Peygamber bu duruma şaşar. Bu sırada kaya parçası Allah'ın izniyle dile gelerek Allah'ın

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

“... yakıtı, insan ve taş olan cehennem ateşinden sakının. Çünkü o ateş kâfirler için hazırlanmıştır.” (Bakara 24) mealindeki ayetini duyduğumdan beri o korku ile hep ağlıyorum” der.

Bunun üzerine peygamber Allah'a yalvardı da o kaya parçasını cehennemden bağışlattı. Fakat bir müddet sonra aynı kaya parçasının yanına vardığında onu yine aynı şekilde ağlar

¹ Mehmet Dikmen “Menkıbeler” s:39-40

² Mehmet Dikmen “Menkıbeler” s:73-74

durumda bulur. Ona “peki, şimdi niye ağlıyorsun” diye sorar. Kaya parçası ona “ o zamanki ağlamam korkudandı. Şimdi ise şükür ve sevinç gözyaşı döküyorum” diye cevap verir.

İnsan kalbi de taş gibidir, hatta belki de taştan bile daha katıdır. Bu katılık ancak hem korku hem de şükür halinde ağlayarak giderilebilir.³

ŞÜKÜR VAZİFEMİZİ YERİNE GETİREBİLİYOR MUYUZ?

Yaptığımız ibadetlerle Cenab-ı Hak'ın bize lütfettiği varlık, insaniyet, İslamiyet gibi külli nimetlerden ve akıl ve hafıza, göz, kulak gibi cihazattan kat-ı nazar, sadece elle yemek yemenin dahi şükrünü yerine getiremeyiz. Şöyle ki:

Farz-ı muhal olarak, insanlar bu dünyaya gelmeden önce kendilerine: “eğer rızkınızı ağzınızla yerden toplarsanız, hiç ibadet etmeyeceksiniz. Yok eğer rızkınızı elinizle yerseniz, her gün beş vakit namaz kılacaksınız” şeklinde bir teklifte bulunsaydı, hiç tereddütsüz bütün insanlar ibadet etmeyi kabul edeceklerdi.

Bu hale göre bizler, yaptığımız ibadetlerle nazarımıza çarpmayacak kadar ehemmiyetsiz gördüğümüz bir ibadetin dahi şükrünü eda edemiyoruz. Nerede kaldı bunlarla ebedi Cenneti bihakkın kazanabilmek!...⁴

ÜÇ CİHETLE ŞÜKÜR

Her bir azamızı için Cenab-ı Hakk'a üç cihetle şükürle mükellefiz. Bunlardan birincisi, o azanın gördüğü vazifeler ve onunla edindiğimiz istifadeler cihetiyledir. İkincisi: o azanın bedenimizde bulunduğu yeri itibariyledir. Üçüncü cihet ise, her bir azanın bizim için aynı zamanda bir zinet oluşu noktasıdır.

Mesela, O Hakim-i Mutlak bize göz nimetini ihsan etmekle beraber gözlerimizi ayaklarımızın veya koltuğumuzun altında yaratsaydı, o nimetlerden ne derece istifade edebilirdik.? Bu hale göre böyle bir nimete mazhar olmanın şükrü yanında; gözlerimizin yüzümüzde ve yüzümüzün de bedenimizin en münasip yerinde bulunması cihetiyle de ayrıca şükretmemiz lazım geliyor.

Diğer taraftan, o Hakim-i Mutlak bize kokular alemini temaşa için ihsan ettiği burun nimetini, yine yüzümüzde ve hali hazır yerinde yaratmakla beraber, burnumuzun boyunu bir karış kadar uzun etseydi, bu defa da bu azamız bizim için bir zinet olmaktan çıkardı. O halde, azalarımızın zinet olma vechini de unutmamalı ve o noktadan da şükürümüzü edaya çalışmalıyız.⁵

YOK İKEN VAR OLMA NİMETİ

Cemaatiyle Horasan sokaklarında yürüyen Bayezid'in arkasından bir köpek yaklaşır, kendisini yolda geçmek ister. Talebeleri buna izin vermek istemezler. Bunu fark eden büyük veli, cemaatini durdurur, köpekle yüz yüze gelir, şöyle bir müddet bakışlar, sonra yol verir, köpek gider. Talebeler lüzumsuz bir yol veriş şeklinde düşünürlerken büyük veli durumu izah eder.

- Bu köpek bana ne dedi biliyor musunuz?
- Hayır bilmiyoruz.

³ İmam Gazali “kalplerin keşfi” s:284-285

⁴ Mehmet Kırkinci “Nükteler” s: 11

⁵ Mehmet Kırkinci “Nükteler” s: 76

- Dinleyin öyleyse, bana ilham ettiği hakikati köpek dedi ki:

-“Ey Bayezid, ezelde senin hangi faziletin vardı ki, sana insan cübbesi giydirdi, benim de hangi günahım vardı ki bana köpek postu layık gördü?” Ben dedim ki:

- “Doğru söylüyorsun. Ezelde benim herhangi bir meziyetim yoktu ki bana insan sureti giydirdin, senin de herhangi bir günahın mevcut değildi ki sana köpek postunu layık görsün. Bu tamamen bir ilahi taktir meselesidir. Taktir böyle tecelli etmiş. Yoksa sendeki şu postu bana, bendeki şu cübbeyi de sana layık görebilirdi yaratan!” Köpek dedi ki:

- Öyle ise, ezeldeki eşitsizliğimizi düşünerek bana yol ver. Mutlaka önde gitmen gerekmediğini düşün.

Ben de ona yol verdim, önde gitmeyi zaruri görmedim.

Ey sahip olduğu nimetten habersiz müşteki insan ! senin hangi meziyetin vardı ki, sana insan sureti vermiş, şuna da köpek postunu layık görmüş. Aslında sen bu posta bürünebilirdin, o da senin bu suretine girebilirdi. Bunu neden düşünmüyor, başlı başına bir nimet içinde olduğunu neden hatırlamıyorsun da, ille de ayağının altına halılar, sırtına çaputlar, cebine madeni ve kağıt parçaları arıyor, bunlarla bir nimete mazhar olduğunu vehmediyorsun? Bundan önceki esas nimeti hiç aklına getirmiyorsun. Bu nankörlük değil de nedir?...⁶

ŞÜKÜR

Bir bayram arifesiydi. Yedi- sekiz yaşlarındaki kızımın elinden tutmuş elbise, ayakkabı gibi ihtiyaçlarını temin için çarşıya çıkmıştık. Çocukluğumdan hatırlarım, yeni bir ayakkabı alındığında sevinçten onunla birlikte yatmaya kalkardık. Çocuğu sevindirebilmek için birkaç dükkan gezmiş, pek çok masraf yaparak önemli ihtiyaçlarını temin etmiştik. Ancak kızım dükkanın birinde ufak, kırmızı plastik bir çanta görmüş, bunu isterim diye tutturmuştu. Ucuz bir şey olmasına rağmen böyle lüzumsuz bir şeyi almayı gereksiz görmüş, üzerinde durmamıştım.

Saatlerce dolaşıp, eve geldiğimizde sevinçle bana teşekkür edeceğini umarken, küçük kızımın davranışlarındaki terslik ve memnuniyetsizlik dikkatimi çekti. Sebebini araştırdığımda, meselenin küçük ve basit çantanın alınmamış olması olduğunu anladım ve birden sinirlenerek:

“-Bu ne nankör çocuk, onun için binlerce lira harcadım, en önemli ihtiyaçlarını temin ettim; oysa o kırkparalık basit bir şey için bunların hiç birini görmüyor” diye hışımla bir tokat yapıştırdım.

Fakat anında kafamda bir şimşek çaktı. Peki ya sen! Sana sağlık, mutluluk, huzur gibi, en azından sahip olduğun bu çocuklar gibi son derece önemli nimetler bahşeden Rabbine ne derece müteşekkirsin? Dualarında dünyaya ait, kendince önemli, gerçekte ise Cenab-ı Hakk’ın sana bahşettiği nimetlerin yanında, ancak idrakten yoksun bu ufaklık çocuğun istediği kırk paralık çanta gibi kalan isteklerin gerçekleşmediğinde, dualarının kabul olmadığını sanmak gibi gaflete düşen, üzülen sen değil misin? Allah’ın senin için taktir ettiği çok önemli, ancak senin idrak edemediğin sayısız nimetlere sonsuz bir sevinçle şükretmek gerekmez mi?

Şükretmeyi bilmek için, ilahi tokatı yemek mi gerekir?⁷

⁶ Ahmet Şahin “İslam’ı Böyle Yaşadılar” s:65-66

⁷ Edebiyat İkliminde Seyahat 1, s:51-52

BAŞKALARININ ACIDIĞI HALE, O ŞÜKREDİYORDU

Adamın biri, Muhammed bin Vasi Hz.'lerinin bacağında gördüğü bir yaradan dolayı: “- sana acıyorum” demişti. Muhammed bin Vasi de ona şu manalı cevabı vermişti:

-Ben de, bu yaranın gözümde çıkmadığına şükrediyorum...⁸

BELAYA SABIR, NİMETE ŞÜKÜR

Halin iki durumdan başka yorumlanamaz. Onlar, belâ ve nimet halidir.

Belâ içinde isen sabretmeye çalış. Sabretmeye çalışmak, her insan için en az yapılması gereken bir vazifedir. Bundan sonra sabırlı olmak var. Zorla sabretmek, pek iyi sayılmaz. Bizzat haliyle sabırlı olmak daha iyidir. Ama güzeli rızadır. Bundan sonra uysallık gelir. Uysal olmak, bir insan sahibi için en iyi şeydir. Kendini yok görüp kadere teslim olmak da iyidir, ama herkes bunu yapamaz. Bu, varlığını ilahî varlığa veren zümrenin işidir.

Sana gelen nimet olduğu takdirde şükür yolunu tutman gerekir. Bu şükür ise üç şekilde olur: Dille, kalple ve bütün duygularla.

Dil ile Şükür: Bütün nimetlerin Allah'ın olduğunu itiraf etmek. Nefse, kuvvete, halka, güç ve kuvvetine bir pay çıkarman şükür bozar. Birçok vasıta ile sana iyilik yapılabilir. Bunları da Allah tarafından yaratılmış birer sebep bilmen gerek. Çünkü dış görünüşte her ne kadar bazı sebepler ve deliller varsa da bunların Ötesinde ilahî kudreti sezmen gerek.

Her şeyi yapan Allah'tır; yaradan, veren, getiren O'dur. O, şükredilmeye herkesten daha lâyıktır. Neden sebeplere bağlanmak doğru görülsün? Asıl sebebi de yaratan Allah olduğuna göre şükre hak kazanacak olan da Allah *(cc.) olmalı, değil mi?

Sana bir hediye gelse., o hediyeyi getiren güzele mi bakman lâzım?.. Ona mı nimet sahibi diye itibar göstermen gerek? Hayır, asıl o hediyeyi sana gönderene şükür ve saygılarım takdim etmen gerekir. Nimeti getireni görüp onun esas sahibini unutuyorsan şu ayetin bildirdiği zümreye dahil olursun:

- "Onlar, dünya hayatının dışını bilirler, bunun ötesinden gafilirdirler."

Akıllı kimse, işin sonunu bilendir. Sebeplere bağlanan kısa akıllıdır. Dışa bağlanıp işin iç alemini unutmak bir cahillik sayılır.

Kalp ile Olan Şükür: Bu bir itikat işidir. Buna inanmak lâzımdır. Kopmaz bir manevî bağa sarılmak gerektir. O bağ şöyle gelişmelidir; bilmelisin: içinde ve dışında durmanda veya yürümende ne gibi tad ve iyilik varsa hepsi Allah'ındır. Hatta yaptığın şükür bile. Kalben bunları bildikten sonra dilin ona bir tercüman olmalıdır.

Allah-ü Teâlâ Hazretlerinin şu ayetlerine iyice inanmalısın. Çünkü kalpten bunlara inanmış olman bir şükürdür:

- "Sizde olan bütün nimetler Allah'tandır. Allah, dışınıza ve içinize nimetlerini bol bol sermiştir/'

⁸ Mehmet Dikmen “Latifeler” s:16-17

- "Allah'ın nimetlerim saymakla tüketemezsin."

Bunlara inanmış olan bir iman sahibi için Allah'tan başka yardımcı ve şükre layık kimse düşünülebilir mi? Duygulara Olan Şükür: Bu da bütün duyguları ibadetle kullanmakla olur. Şunu da ilave edelim ki Allah'ın emirleri dışında hiçbir sese kulak vermemek lazımdır. Bu durumda nefis, şeytan ve şahsî arzu uyulmaması gereken şeylerdir. Allah'tan gayri hiçbir şeye uymamak lâzımdır. Hele Allah'a ibadet eder gibi bir şeye tapmak hiç olmaz. Bu yapıldığı takdirde zalimler içine girilmiş olur. Bu zümreye zalim denildiği gibi haksızlıklar için cebir kullanan demek de olur. Allah'ın emri dışında başkasına emir vermek, bir zor kullanma olmasa dahi zulümdür. Bu hali insan şahsi için yapsa da zulüm olur. Bu yol, salih ve yararlı insanların yolu sayılmaz. Bunlar hakkında ilahî hüküm şudur:

- "Allah'ın emri haricinde hüküm veren fasıktır." Denir, Diğer bir âyetle ise kâfir olduğu beyan edilir.

Bu işin sonu da iyi olmaz. Netice ilahî bir azap olan cehenneme kadar götürür. O cehennem, akla gelen basit ateş gibi değildir. Onu tutuşturacak şey, kükürt taşı ve insandır. Dünyanın hafif ateşine bir'an dayanmak imkansızdır. Ahire tin büyük azabına nasıl dayanılır? Nefse uyar, halka tapar, Hakkı bırakırsan gideceğin yerin cehennem olacağını unutma. O gün orada:

- "Kurtuluş, kurtuluş.."

Diye bağırarak fayda getirmez. Her ne kadar:

- "Allah... Allah... Allah..."

Söylesen yine seni çıkarana olmaz. Ancak imanın elden gitmemişse bir zaman yanar, sonra çıkarsın. Ancak günah kadar yanmak lâzımdır.

Nimet ve belâ halinde ol ve onların icaplarını yerine getirmeye bak. Bütün ömrün bunların dışında değildir. Yukarıdan beri anlattığım gibi her şeyin has hakkını öde.. Belâyaya sabret.. Nimete de şükür...

Belâ halinde insanlara şikâyetle bulunma. Bu halinde en ufak bir sıkıntı hali dahi belli etmemeye çalış. Halini kimse bilmesin. Hakkı itham etme. Hikmetine karışma. Nimetini boşa götürme. Dünya ve âhiretle işlerine yarayacak şeyleri seç. Eğer bir derdin varsa Allah istemedikten sonra kimse şifa veremez.

- Derdi Allah verdi; şifayı kul verdi.. Deme. Derdi veren Allah, şifa sebebini de veren yine O. Aksi halde Hakk'a eş koşmak olur. Halbuki O'na mülkünde ortak yoktur.

O'nun izni olmadan iyilik ve kötülük olmaz. Ne gelir olur ne de gider. Gerek afiyet gerek gayrı hepsi O'nun emriyle olur. Gerek dış âleminde gerekse iç âleminde insanlara fazla kıymet verme. Herkesi olduğu kadar değerlendire. Netice de onlar da senin gibi bir kuldür. Allah'ın isteği olmasa senin hiçbir şeyin zayi olmaz. Bu hallerde sana düşen en büyük iş, sabretmek ve razı olmaktır. Çünkü Hakkı bırakıp halka koşmak haramdır, yasaktır.

Hakkı her Kötülükten tenzih et. Nefsin şerrinden ona sığın. Tevhid yoluna gir. Onun birliğini itiraf et. Nefsin elinden kurtulman en büyük iştir; buna çalışman lâzımdır. Taa ömür sona erip nefsin bitinceye dek sabırlı ol; Hakkın emirlerine uy.

Elbet darlık gider. Bir gün olur darlık kalkar. Nimet gelir; saadet selamet yolları açılır. Peygamberimizin (s.a.v.) halini düşün. Diğer peygamberlerin başına gelenleri dinle. Bilhassa Eyyûb Peygamberin hali senin için en büyük derstir. Hepsinin sıkıntısı gitti; hem de gecenin gündüze karşı yok olan karanlığı gibi. Yaz olunca kaybolan kışın soğuğu gibi. Her şeyin bir zıddı vardır Her şeyin bir sonu ve her şeyin bir bitim tarihi olur. Sabır, her iyiliğin anahtarı hükmündedir. Bir Hadis-i Şerifte:

- "Bir vücut için kalp ne ise iman sahibi için de sabır odur."

Buyuruldu. Diğer yerde ise:

- "Sabır, imanın hepsidir." Buyurulmuştur.

Şükür, nimetin saklanma kabıdır. Gelen her nimet bir muhafazaya muhtaçtır. Muhafaza edilmezse yok olup gider. Nimetlere şükür etmediğin zaman elinden hepsi gider. Bu anlatılanlar, büyük öğütlerdir; bunları oku. İbret al. İnşallah bir gün kurtulursun.⁹

ŞÜKÜR VE KUSURLARI İTİRAF

Amelini görme. Onlarla böbürlenme; bu hal sana yakışmıyor. Nefsi görmek, yapılan işlere karşılık beklemek iyi olmuyor. En iyisi bunları Hak'tan görmektir. Bütün işleri onun yardımıyla yaptığını anla; ona göre işlerini ayarla.

Eğer bir kötülüğü yapmıyorsan düşün. Bu halin senden mi yoksa Hak'tan mı? Elbette Hak'tan. O, seni esirgedi. O, seni sakladı. Buna hamd etmek gerek. Şükür etmen lâzım. Nerede şükür? Buna akılsızlık derler. Başkasının gücünü kendine mal etmen yerinde olur mu, akıl kârı mı?

Şu misaller sana bir şeyler, anlatır sanırım.

Sen düşmanla çarpışıyorsun, fakat gücün yetmiyor. Öteden kuvvetli biri geliyor, düşmanın elini bağlıyor. Yere seriyor. Sen de yapacağını yapıyorsun.

Sonra her şeyi kendin yaptığını iddia ediyorsun.

Halbuki o kuvvetli adam gelmeseydi senin bir iş yapacağın yoktu. Belki de düşman seni öldürecekti.

Diğeri de şu: Biri vardır, zengindir. Herkese ödünç verir. Veyahut ihsan eder. Sen de bir şeyler almak istersin, ama sana vermez. Öteden biri gelir, sana kefil olur ve alırsın.

Sonra da:

- Ben aldım. Benim itibarım var. Diye söylenmeye başlarsın. Yakışır mı? İşte bu iki misal sanadır. İşlerini düzenle. Şükret. Sana verilenle yetin. Daima Allah'ı öv; her iyiliği ona ver. Şer işleri sana yükle. Nefsini Islaha çalış. Eğer birini kötüleyeceksen nefsin yeter. Çünkü bütün şerrin yuvası odur.

Yaradanı daima bir yaratıcı olarak bil. Ona göre edepli ol.. Nefsini kötülüğün yuvası gör, ona göre terbiye et.

Bazı büyük bilginler şöyle derler:

⁹ Abdulkâdir Geylani "Fütuhul Gayb" s:199

- Sana lâzım olan gelir.

Buna bir Hadis-i Şerifte işaret edilir:

- "Çalışınız, birbirinize yaklaşınız. Kötü yolları kendinize kapayınız. Herkes yaratılışının gereğini " yapar.¹⁰

NİMETİ GÖRMEK

Şeyh Sadî, ayakkabısız kalmış. Ayakkabı alacak parası da yokmuş. Can sıkıntısı ile Kufa Camii'ne gitmiş. Caminin önünde ayaksız bir dilenci görünce, ayakkabısız ayaklarına bakıp şükretmiş.

İnsanın kendisine ait hiçbir sermayesi yoktur. O da herhangi bir zerre gibi sonradan yaratılmıştır, o da sair mahluklar gibi hiçbir şey yaratamaz. Ona verilenlerin hepsi lütuf ve ihsandır.

İnsan, sahip olduğu maddî nimetler açısından kendisinin gerisindekilere bakıp şükretmeli, manevî durumu kendisinden iyi olanlara bakıp kulluğunu artırmaya azmetmelidir.

Zira şikayet için hiçbir haklı sebebi yok, şükür için sebebi çoktur.¹¹

ŞÜKRETMEK

Padişah, daha önce hiç deniz yolculuğu yapmamış bir / köle ile aynı gemide yolculuk yapıyordu. Köle korkudan titriyor, bir türlü sakinleşmiyor, vaveylası ile herkesi huzursuz ediyordu. Padişahın keyfi kaçmıştı. Bir adam öne atıldı:

-İzin verirseniz onu sakinleştireyim, dedi. Padişah:

-Ne yaparsan yap, yeter ki şu adamı sustur, dedi adama...

Adam, kölenin denize atılmasını istedi. Bağırıp çağıran köleyi suya attılar. Birkaç defa batıp çıkan köle:

-Boğuluyorum, imdat! diye bağırmaya başladı.

Köleyi yakalayıp, gemiye çıkardılar. Bir köşeye bıraktılar. Köle artık sessizce oturuyordu. Padişah, adama, niçin öyle yaptığını sordu. Adam:

-Gemideki huzur ve güvenin farkında değildi, dedi. Suyla düşünce değerini anladı.

Nimeti artıran, lezzeti lezzet yapan şükürdür. Şükretmek yerine şikayet edenler sahip olduklarından da mahrum kalırlar. İnsanlar, maddi durumları itibari ile kendilerinin altındakilere, manevî yönleri ile de üstündekilere bakmalıdır. Birincilere baktıkça şükredecek, ikincilere baktıkça daha güzel hâle gelebilmek için gayretini artıracaktır. Hakikî saadet bundadır.¹²

KERAMETLİ KOYUN

Fidda hanım, fakir bir insanın hanımıydı. Kocasını gece gündüz çalışıp çabalar, ama günlük nafakadan fazlasını elde edemezdi. Bu yüzden yavrularına süt sağacakları bir tek koyunu ancak alabilmişlerdi. Koyun onlar için biricik geçim kaynağı idi.

¹⁰ Abdulkâdir Geylani "Fütuhul Gayb" s:231

¹¹ Mesel Ufku, s:143

¹² Mesel Denizi, s:140

Ama ne Fidda hanım hâminden şikayetçiydi, ne kocası.

İkisi de Allah'ın verdiği sağlık ve afiyete şükürler ediyordu. Haklarında takdir edilen helâl rızka rıza gösteriyorlardı. Ne var ki, bir kurban bayramında bu müşterek huzurları bozulur gibi oldu. Evin beyi, ellerindeki tek koyunu kurban etmek istiyordu. Hanım ise:

- Bize kurban vacip değildir. Hem sütüyle çocuklarımızı beslediğimiz koyunu kesmemiz doğru da olmaz. Sonra çocuklarımızı ne ile besleriz? Diye itirazda bulunuyordu.

Bey, sonunda o güne kadar çektiği maddi sıkıntılardan asla müşteki olmayıp haline rıza gösteren hanımının bu itirazını anlayışla karşıladı. Koyunu kurban etmekten vazgeçti.

Allah'ın hikmetine bakın ki, bayramdan bir kaç gün sonra bir misafir geldi. O akşam kendilerinde kalacaktı. Halbuki sofraya koyacak hiçbir şeyleri de yoktu. Evin beyi bu defa mahcubiyet hissi duymuş, hanımına teklifini tekrar etmişti:

- Bu koyunu keseceğim. Misafir sofrasına koyacak başka bir şeyimiz yok çünkü.

Fidda hanım düşünmeye başladı. Akşam sofranın boş olacağını hatırlayınca, o da boynunu eğdi.

- Başka çaremiz yoktur. Bari duvarın dışına çıkar, benim görmediğim yerde kes.

Hanım evin avlusu içindeyken evin beyi dışarı çıktı. Sütüyle çocuklarını beslediği koyunu, misafir için kesmeye başladı.

Bu sırada, avlu içinde kesim işinin bitmesini bekleyen hanım, birden şaşkına döndü. Çünkü duvarın üzerine sıçrayan bir koyun, avluya atlamış, az sonra da yanına kadar gelerek kendisini koklamaya başlamıştı.

Fidda hanım, beyinin koyunu elinden kaçırdığını düşündü. Ama dışarı çıkıp bakınca, koyunun kesilip yüzülmeye başlandığını gördü. Hayreti artmıştı... Komşulardan birinin koyunu duvardan atlayıp içeri girmiştir, diye düşündüler kan koca. Köyde tellâllar çağırttılar, koyunu sahibinin almasını istediler. Ne var ki, hiç kimse çıkıp da:

- Benim koyunum kayboldu, sizin avluya atlayan koyun bizim olabilir, demedi.

Fidda hanım, durumu İmam Efendiye anlattı. Hoca Efendi şu tavsiyede bulundu:

- Bu koyunu besleyiniz. Besleme ücreti olarak da sütünü çocuklarınıza içiriniz. Şayet sahibi çıkarsa besleme ücreti olarak sütünü içmiş olursunuz, koyunu da sahibine iade edersiniz. Çıkmazsa Allah'ın size lütuf ve ikramı olur, muhtaç olduğunuz için sizde kalabilir...

Bu arada Fidda hanım, koyunda garip şeyler görmeye başladı.

Ne zaman bakracı memeleri altına koyup da sağmak istese koyunda hemen bol süt hâsıl olur, bir defasında sade süt tadında, bir defasında da bal tadında bol süt sağardı. Nihayet meçhul koyunun bu gizemli durumu çevrede meşhur oldu.

Misafirlerinin hatırı için kestikleri koyuna mukabil Allah'ın bir defasında sade süt, bir defasında da bal tadında süt sağdıran bir koyun ihsan etmiş olması, ayrıca bu sütün dertlere şifa

olma özelliği de taşıdığına ortaya çıkması etrafa şayi oldu. Artık herkes eline hediyeler alıp fakir Fidda hanımı ziyarete geliyor, kâsesini de bu şifalı sütle doldurarak ayrılıp gidiyordu.¹³

SAKANIN EŞEĞİ

Fakir bir saka, o sakanın da bir eşeği vardı. Zayıf zavallı bir eşekti, sırtında yüzlerce yara vardı. Değil arpa ot bile bulamıyordu.

Padişahın atlarının bakıcısı bu sakayı tanıyordu. Onunla eskilere dayanan bir ahbablığı vardı. Bir gün sakaya rastladı:

"Bu zavallı eşeğin hâli ne böyle, nerdeyse zayıflıktan ölecek." dedi. Saka yana yakıla anlattı:

"Sevgili dost biliyorsun ki ben fakir bir insanım o sebepten bu zavallı hayvana bakamıyorum." dedi.

Padişahın ahır başı:

"Sen bu hayvanı bana ver birkaç gün padişahın ahırına bağlayayım ona padişahın atlarının yeminden vereyim, biraz düzelsin." dedi.

Saka eşeği seve seve verdi. Eşeği alıp padişahın ahırına getirdiler. Eşek ahırdaki temizliği bakımı atların hâlini görünce:

"Yarabbi, dedi. Bu nasıl iş bu atlar senin yaratığın da ben senin yarattığın değil miyim benim halime bak, bunların durumuna bak, böyle olur mu?"

Aradan birkaç gün geçmeden savaş çıktı. Ahırlardaki atları çekip eğerlediler. Savaş alanına yolladılar. Günlerce süren savaştan sonra atlar döndüğünde her birinin vücudunda yüzlerce yara vardı birçok ok ucu hâlâ vücutlarında duruyordu.

Atların ayakları bağlandı cerrahlar geldiler, başladılar atların orasını burasını yararak, ok parçalarını, mızrak uçlarını çıkarmaya. Bunu gören eşek, daha önce düşündüklerinden, söylediklerinden bin pişman oldu. Haline şükretti.¹⁴

¹³ Mehmet Dikmen "Esrarengiz Olaylar" s:45

¹⁴ Mesnevi'deki Bütün Hikayeler, s:225